

Dat komt van pas als je de kleurendobbelsteen gooit die kan bepalen welke kaart moet worden veranderd. Een andere dobbelsteen kan bepalen hoeveel zinnen je moet maken en/of hoeveel blokjes je krijgt om een toren te bouwen. Het spelelement is er wel maar de oefening blijft primeren. De handleiding is kort en eenvoudig. En zoals al bij aanvang gezegd: het spel zit in een handig

plastiek doosje dat gemakkelijk in je boekentas past. De oefening op zich is niet nieuw. Maar het is goed materiaal om de zinsbouw op een leuke manier verder in te oefenen en de inhoud is voldoende gestructureerd om niveaus aan te bieden. En niemand houdt je tegen om verder aan te vullen met eigen materiaal.

FONOLOG: PROGRAMMA VOOR DE FONOLOGISCHE THERAPIE: DEEL 1

Uitgeverij Logopediemateriaal.nl

Prijs: 139,50 euro

Bespreking: Ingrid Herreman

FonoLog deel 1 is de meest recente uitgave van onze Nederlandse collega's: Willy Dijkstra en Lenie van den Engel-Hoek en hun uitgeverij: Logopediemateriaal.nl. Het is een programma voor de behandeling van fonologische vereenvoudigingsprocessen gebaseerd op PACT van Caroline Bowen, Hodson en Paden en Metaphon.

Het bestaat uit een dikke A4-map met in het totaal een 400-tal bladzijden met bovenaan informatie voor de therapeut of voor de ouder en verder heel veel zwart-witte lijntekeningen. Deze zijn zeer duidelijk, herkenbaar en spreken zeker kleuters en jonge kinderen aan. De oefenbladen kunnen voor eigen gebruik voor verschillende oefenvormen zeer goed worden gekopieerd. Vooraan zit een korte 'flyer' met duidelijke informatie voor ouders over fonologische vereenvoudigingsprocessen wat een meerwaarde is.

Het is een schat aan materiaal die bij verschillende fonologische methodes kan worden aangewend. In de handleiding en op het blad 'Korte instructie' wordt duidelijk beschreven hoe men de materialen kan gebruiken. De map is zeker niet bedoeld als 'kookboek'. Het is belangrijk dat de therapeut goed op de hoogte is hoe een fonologische methode werkt om zelf dan de juiste ideeën en materialen uit de map te nemen.

Daar de map een zeer ruim aanbod aan oefenmateriaal levert, kan de logopedist hieruit specifiek per patiënt een keuze maken. Zo kan men die oefenwoorden kiezen die naast de doelklank enkel gekende klanken bevat en die qua woordenschat voor die patiënt geschikt zijn. We vinden het zeer positief dat de oefenwoorden zeer verschillende linguïstische contexten bevatten (andere klinkers en medeklinkers). Deze variatie is belangrijk om de juiste

productie uit te lokken en belangrijk voor generalisatie. Bij fonologische therapie is het niet de bedoeling dat op al deze woorden wordt geoefend. Zeker bij de s-clusters is het niet de bedoeling om op al de clusters te oefenen.

In dit eerste deel werd oefenmateriaal voor volgende processen ruim uitgewerkt, zodat een keuze kan/moet worden gemaakt...:

- Backing van volgende alveolaren: -t, t-, -n, -s, s-, z-, labiodentalen: -f, -f, v- en bilabiaal: -p, p-
- Fronting van volgende velaren: -k, k-, -g, g-, -ng
- Clusterreductie initiaal van volgende s-clusters.: sch-, sl-, sm-, sn-, sp-, st-

Het is de bedoeling van de auteurs om in volgende delen materiaal uit te werken voor de andere fonologische vereenvoudigingsprocessen. Uiteraard kan men uit deze map ook prenten gebruiken om de andere processen te behandelen bijvoorbeeld stopping, consonantdeletie of voor Hodson and Paden om de patronen uit de vroege ontwikkeling te stimuleren

Voor elk te behandelen proces zijn er vijf onderdelen in FonoLog met daarin telkens volgende drie stappen:

- Stap 1: Aanbod: auditieve input aan de hand van de verschillende oefenbladen.
- Stap 2: Productie: het kind gaat actief meedoen op woordniveau.
- Stap 3: Productie in zinnen: oefenen op zinsniveau

We vinden het zeer goed dat deze structuur zo duidelijk naar voor komt in heel het programma. Bij het fonologisch werken is het zeer goed dat bij elk te behandelen

Algemene informatie

proces wordt gestart met auditieve input, dus met stap 1: kind is luisteraar.

De vijf onderdelen in FonoLog zijn:

1. Luister Goed (zie figuur)
2. Het moet anders
3. Oefen-Doe-Woorden voor de logopedist en ouders
4. Oefenwoorden (zie figuur)
5. Minimale paren lotto, Minimale paren-sorteer en Minimale paren-teken (zie figuur)

1. Luister goed

Luister Goed!
backing /-t/

Stap 1
Ondersteun de woorden met een klankgebaar of klankeigenschap. Lees de woorden rustig voor en wijs de bijbehorende plaatjes aan. Het kind luistert. Lees een volgende keer de woorden weer rustig voor. Het kind luistert en wijst de plaatjes aan of legt er een fiche op.

Stap 2
De logopedist onderstreept de woorden die thuis uitgelokt/geoefend mogen worden.

uit	bed	hout	gat
bad	nat	heet	
eet	hoed	voet	
poot	boot	net	

© 2016 Logopedisch Instituut FonoLog backing /-t/ Luister Goed! 1

We vinden het zeer verruimend dat bij het derde onderdeel: 'Oefen-Doe-Woorden' zowel voor de logopedist als ouders suggesties worden gegeven naar materialen die kunnen worden gebruikt of naar toepassing in het dagelijks leven zodat niet alleen met prentenmateriaal wordt geoefend. Het programma bevat veel tips en oefeningen die ook thuis kunnen worden gedaan, wat heel goed is voor de transfer. Een voorbeeld uit 'Oefen-Doe-Woorden backing /-t/ voor ouders' zie je onderaan de volgende bladzijde.

4. Oefenwoorden

Oefenwoord hoed

backing /-t/

- Stap 1 Aanbod**
Ondersteun het oefenwoord met een klankgebaar of klankeigenschap. Teken en kleur om de beurt een stukje van een hoed. Gebruik kleurpotloden of een showmapje met een whiteboardstift. Veeg als de whiteboardstift wordt gebruikt met een tissue om de beurt een stukje weg. Zeg bij elke handeling /hoed/. Het kind luistert.
- Stap 2 Productie**
Doe hetzelfde als bij stap 1 en lok bij elke handeling het woord /hoed/ uit.
- Stap 3 Productie in zinnen**
Lok het oefenwoord uit in een zin.

14 FonoLog backing /-t/ oefenwoord /hoed/

© 2016 Logopedisch Instituut

Op ieder blad wordt voorzien dat de logopedist kan aankruisen wat thuis mag worden geoefend. Je kan ook zaken doorstrepen die niet aan de orde zijn. Zo kan het per kind en ouder worden aangepast. Moesten deze bladen digitaal uitgegeven zijn, kon de logopedist het nog beter aanpassen per kind en per fonologische methode of therapie. Op ieder blad staat bijvoorbeeld: 'Ondersteun het oefenwoord met een klankgebaar of klankeigenschap.' In mijn therapie wordt maar bij enkele oefenwoorden een klankgebaar gebruikt en moet die zin dus heel vaak worden geschraapt.

Alles wordt zeer overzichtelijk aangeboden in 23 verschillende onderverdelingen, gescheiden met tabbladen. Het is handig dat vooraan naast een duidelijke inhoudsopgave ook woordenlijsten zitten van de 78 zuivere minimale woordparen die werden opgenomen. Dit zijn voornamelijk CVC-woorden, allemaal één-lettergrepige woorden, met de uitzondering van vier tweelettergrepige woorden. Het zijn voornamelijk naamwoorden, naast enkele eigennamen en werkwoorden. We stuiten maar op

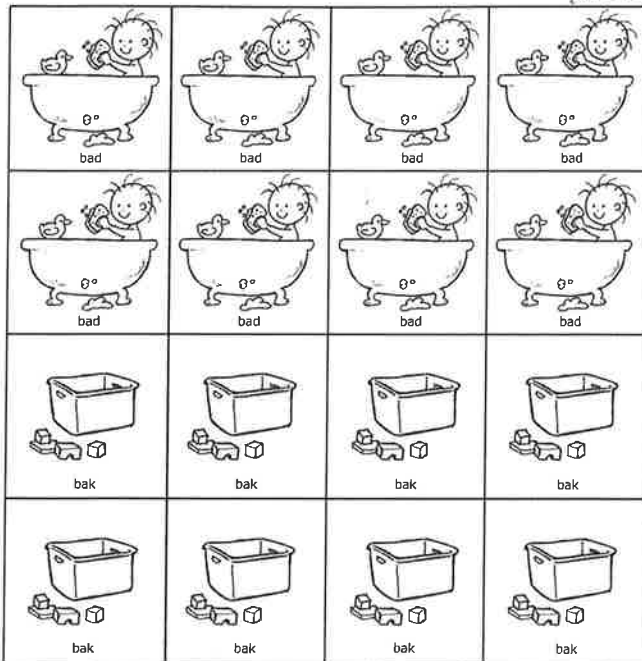
5. Minimale paren (bijvoorbeeld bad - bak)

Minimaal paar bad-bak

backing /-t/

- **Stap 1 Aanbod**
Ondersteun de woorden met de klankeigenschappen en/of het klankgebaar. Benoem de woorden en wijs de bijbehorende plaatjes aan. Het kind luistert. Berfoem de woorden een volgende keer nog eens. Het kind luistert en wijst de bijbehorende plaatjes aan, kleurt ze of legt een fiche op de plaatjes.
- **Stap 2 Productie**
Wijs het juiste plaatje aan nadat het kind één van de woorden gezegd heeft. Knip de plaatjes uit en gebruik ze voor de sorteerpagina's.
- **Stap 3 Productie**
Lok de oefenwoorden uit in een zin als het kind eraan toe is.

Dit minimaal paar kan ook gebruikt worden bij de spellen uit de MPS-koffer.

enkele woorden die voor Vlaanderen anders zijn dan hoe ze in dit Nederlands programma worden voorgesteld: pan, poep, das, sijs, slabber, stof, naast niet gebruikt in Vlaanderen: föhn en gym. Het is goed dat men in de handleiding verwijst naar de soms iets andere uitspraak

in het Vlaams, vnl op het vlak van stemhebbendheid, waar de therapeut rekening kan mee houden bij het gebruik van de minimale woordparen.

Dit programma kan gebruikt worden in combinatie met MPS, Minimale Paren Spellen, wat ook door Willy Dijkstra werd ontworpen. Het kan ook zeer goed gebruikt worden in combinatie met de LogoArt articulatiekaarten en hun dubbele brievenbus van een andere uitgever.

Het programma voldoet aan de behoefte aan duidelijk, mooi en gestructureerd materiaal voor fonologische therapie. Men merkt dat het werd gemaakt door logopedisten met een jarenlange ervaring in het behandelen van kinderen met fonologische problemen en met veel kennis over fonologie.

We vinden het zeer goed dat zij in hun handleiding onderstrepen dat de behandeling van kinderen met fonologische problemen een goed logopedisch onderzoek met een logopedische diagnose vereist, die leidend is in de behandeling.

Het programma *FonoLog* is geen behandelprogramma dat stap voor stap moet worden doorlopen. Het biedt ruim oefenmateriaal, gebaseerd op de literatuur dat door de logopedist wordt ingezet, rekening houdend met kind en ouders. We vinden het zeer gevaarlijk als deze map als kookboek zonder achtergrond van fonologische methodes zou worden gebruikt, want dan zou men fouten maken.

Het programma werd ontwikkeld voor de fonologische therapie. Wij vinden het bovendien ook inzetbaar bij fonetische of andere spraakklankstoornissen en bij de behandeling van lees- en spellingsproblemen.

Een voorbeeld waarmee u thuis kan oefenen:

UIT:

Bekijk samen dat de lamp aan en uit kan.

Benoem het woord /uit/ met het klankgebaar en/of de klankeigenschap.

- ▶ Stap 1: Doe de lamp uit. Benoem bij elke handeling het woord /uit/. Uw kind hoeft het woord niet te zeggen.
- ▶ Stap 2: Lok het woord /uit/ uit als u de lamp uit doet of doe de lamp uit nadat uw kind /ui/ heeft gezegd.
- ▶ Stap 3: Lok het woord /uit/ uit in een zinnetje, bijvoorbeeld /de lamp is uit/.